

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-29>

УДК 005.334.4

БАНКРУТСТВО ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ, ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ

BANKRUPTCY OF THE ENTERPRISE: ESSENCE, CAUSES AND CONSEQUENCES

Марусяк Наталія Леонідівнакандидат економічних наук, доцент,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4427-2238>**Пильнюк Дарія Олександрівна**студентка,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2864-1737>**Marusiak Nataliia, Pylniuk Daria**

Yuriy Fedkovich Chernivtsy National University

У статті досліджено питання банкрутства підприємств в сучасному змінному економічному середовищі. Розглянуто трактування поняття банкрутства вчених економістів за хронологією для оцінки зміни позицій та підходів для розуміння його сутності. Досліджено розуміння банкрутства на законодавчому рівні, у відповідних нормативно-правових актах в його актуальних визначеннях у Господарському кодексі, Кодексі України з питань банкрутства, Кримінальному кодексі України. Визначено першочергові проблеми, які виникають в економіці під час процесу банкрутства підприємства. Виділено основні сучасні передумови банкрутства підприємств, а також внутрішні та зовнішні фактори, які потенційно можуть чинити вплив на функціонування підприємств. Також виділено основні і заходи для передбачення та запобігання банкрутства. Звернута увага на позитивні та негативні наслідки банкрутства та потреби в постійному моніторингу фінансового стану підприємства для нейтралізації негативних наслідків.

Ключові слова: банкрутство підприємства, наслідки банкрутства, фінансовий стан підприємства, неплатоспроможність, напрями попередження та подолання кризового стану.

В статье исследованы вопросы банкротства предприятий в современной изменяющейся экономической среде. Рассмотрена смысл понятия банкротства ученых экономистов по хронологии для оценки изменения позиций и подходов к пониманию его сущности. Исследовано понимание банкротства на законодательном уровне, в соответствующих нормативно правовых актах в его актуальных определениях в Хозяйственном кодексе, Кодексе Украины по вопросам банкротства, Уголовном кодексе Украины. Определены первоочередные проблемы, возникающие в экономике в процессе банкротства предприятия. Выделены основные современные предпосылки банкротства предприятий, а также внутренние и внешние факторы, которые могут оказывать влияние на функционирование предприятий. Также выделены основные меры по предупреждению и предотвращению банкротства. Обращено внимание на положительные и отрицательные последствия банкротства и потребности в постоянном мониторинге финансового состояния предприятия для нейтрализации негативных последствий.

Ключевые слова: банкротство предприятия, последствия банкротства, финансовое состояние предприятия, неплатежеспособность, направления предупреждения и преодоления кризисного состояния.

The article examines the issue of bankruptcy of enterprises in today's changing economic environment. The issue of bankruptcy in Ukraine is quite common, unfortunately, at the moment. The interpretation of the concept of bankruptcy of economists by chronology to assess the change of positions and approaches to understanding its essence is considered. The understanding of bankruptcy at the legislative level, in the relevant regulations in its current definitions in the Commercial Code, the Bankruptcy Code of Ukraine, the Criminal Code of Ukraine is studied. The priority problems that arise in the economy during the bankruptcy process of the enterprise are identified, including reduction of demand for products, reduction of production, growth of debts to various borrowers, wage arrears, changes in the economic environment. The main causes of bankruptcy among companies operating, as

well as factors, both internal and external, that can potentially affect businesses. The causes of bankruptcy are combined based on the factors of influence and current preconditions in the main groups: bankruptcy of the business, bankruptcy of the owner, bankruptcy of production and "unfair management". The main modern preconditions for bankruptcy of enterprises, as well as factors that could potentially affect the functioning of enterprises are highlighted. The issue of the need to warn about the likelihood of bankruptcy at the enterprise as one of the prerequisites for its avoidance has been identified. The main measures to prevent and prevent bankruptcy are also highlighted. It is shown that bankruptcy is a regulator of a market economy and demonstrates the possibility of avoiding unprofitable inefficient business entities, which have no chance to restore the success of their business. The main task of avoiding bankruptcy has been identified, namely the timely identification of a number of signs that directly predict the emergence of a crisis, such as: low staff skills, changes in balance sheet items, credit growth and receivables and others. Also, attention is paid to the need for constant monitoring of the financial condition of the enterprise to neutralize the negative consequences.

Keywords: bankruptcy of the enterprise, consequences of bankruptcy, financial condition of the enterprise, insolvency, directions of prevention and overcoming of a crisis condition.

Постановка проблеми. Кризові явища в економіці посилюються соціально-політичними проблемами, що зумовлюється тиском на підприємства у можливості забезпечити стабільність доходів та підтримувати необхідний рівень платоспроможності. В умовах різкого сповільнення економічної активності в економіці, зумовленого негативними наслідками карантинних обмежень внаслідок пандемії, виникає необхідність дослідження процедур та стадій протидії банкрутству, перспектив та пріоритетів діяльності підприємств. Тому проблема банкрутства є актуальною для підприємств України незалежно від їх організаційно-правових форм та форм власності. Вона має загальнодержавну та соціальну вагомість, тому що життєвий рівень населення України, його соціальна рівновага та стабільність зумовлюється стійким фінансовим станом підприємств. У той же час, банкрутство суб'єктів господарювання, навпаки, зумовлює безробіття, низький рівень життя та соціальну напругу у суспільстві, конфлікти між роботодавцями та найманими працівниками.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання дослідження банкрутства знаходить своє відображення у працях відомих вітчизняних та іноземних науковців: Альтман Е., Бачкір І., Бівер У., Великий Ю., Зьома О., Лис Р., Павловський С., Паньків А., Рудика В., Салига К., Спрінгейт Г., Терещенко О., Череп А., Янковець Т. та інші.

У той же час немає єдиної думки щодо сутності банкрутства та окремі питання щодо визначення причин банкрутства, його наслідків та заходів запобігання залишаються не повною мірою дослідженими в розрізі сучасних умов господарювання та швидкозмінного зовнішнього середовища.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Не звертаючи увагу на відображення в працях деяких науковців сут-

ності банкрутства та його особливостей, необхідним завданням є також виділення основних заходів попередження, напрямів подолання та наслідків, які може нести за собою процедура банкрутства та потрібно пам'ятати про законодавче регулювання даного актуального питання серед українських підприємств.

Формування цілей статті. Обґрунтування сутності банкрутства підприємства, причин та наслідків, а також необхідних заходів запобігання банкрутству на підприємствах в Україні.

Виклад основного матеріалу. У кожного суб'єкта господарювання можливе виникнення кризи на відповідних етапах, яка виникає в результаті дії певних чинників, а саме: коливання ринкової кон'юнктури, поступове та періодичне осучаснення технології, реструктуризація організації виробництва, поступова зміна зовнішніх факторів впливу та прийом нових кадрів, також існують інші фактори, які здійснюють менший вплив: політична ситуація, помилки в стратегії управління, недостатня увага розвитку та обмежена конкурентоспроможність. Критичним варіантом кризових явищ на підприємстві є банкрутство.

У науковій економічно-правничій літературі існує багато тлумачень терміну «банкрутство». Воно вживається у багатьох суспільно-політичних і природничих науках, кожна з яких дає йому своє тлумачення, особливо сьогодні часто цим терміном оперують політологи. Причиною існування такої кількості визначень цього поняття є багатогранність, неоднозначність у проявах і несподіваність наслідків виходу з цього поняття. До сьогодні тривають теоретичні обґрунтування його феномена.

Підходи до трактування поняття «банкрутство» деяких учених та дослідників проаналізуємо на основі табл. 1.

Вивчення трактування поняття «банкрутство» можна здійснювати за хронологією, що дасть нам змогу оцінити зміну позицій та під-

Таблиця 1

Хронологія трактування поняття «банкрутство» з точки зору економічного аспекту

Автор, рік	Трактування поняття
Олександренко І. В., Іщук Л. І. (2015)	«Розподільник ринкової економіки першочерговою метою якого є усунення неефективних та не здатних розплачуватись за зобов'язаннями, чи тих хто працює у збиток підприємства та інших суб'єктів» [1].
Сейсебаєва Н. Г., Топчанюк О. В. (2016)	Сутність банкрутства передбачає кризове положення, якому необхідні особливі методи керування та утворюється через зменшення змоги розраховуватись за зобов'язаннями [2].
Рудика В. І., Великий Ю. М., Зьома О. Д. (2018)	«Абсолютна неплатоспроможність боржника, що є наслідком глибокої фінансової кризи, внаслідок якої підприємство не може задовольнити пред'явлені йому кредиторами вимоги» [3].

ходів до розуміння його сутності. Адже, характерність нинішнього рівня наукових знань про банкрутство полягає у відсутності єдиного загальноприйнятого визначення цього терміну. Це в свою чергу зумовило розмаїття трактування, суперечливості і розбіжності у поглядах.

У визначеннях, що сформульовані економістами не зазначено, що банкрутство як стан може бути засвідчене лише судом. Тому для обґрунтування його сутності варто враховувати тлумачення відповідно до законодавства України, де його актуальне визначення наведено у Господарському кодексі, Кодексі з процедур банкрутства та Кримінальному кодексі [4; 5; 6] (табл. 2).

В українському законодавстві терміни «неспроможність» і «банкрутство» використовуються як синоніми. Це є специфікою українського законодавства і не повною мірою відповідає світовій практиці, оскільки у законодавстві інших країн термін «банкрутство» має вужче значення, що передбачає вчинення боржником кримінально караного діяння, завдає шкоди кредиторам. Термін ж «неспроможність» є ширшим за значенням і означає засвідчену рішенням відповідного судового органу нездатність особи погасити свої боргові зобов'язання.

Отже, дослідження сутності банкрутства дає підстави стверджувати, що, підхід, який переважає в сучасній літературі, розглядає поняття у як спосіб очищення економіки від неплатоспроможних, неефективних підприємств. Даний підхід трактує поняття через неможливість розраховатися з кредиторами своєчасно, що підтверджується документально через судові процеси щодо визнання банкрутом підприємства. Незважаючи, на різноманітність причин банкрутства у таких мінливих умовах зовнішнього середовища, як сьогодні, визначення його сутності, що в науковій літературі, що в практично не змінилося, але юридичні підстави є головними щодо визнання банкрутства.

Відповідно, досліджувана еволюція відображень сутності банкрутства та актуальне його пояснення, може дозволити зробити висновок про різнобічність та глибину сутності цієї дефініції. Банкрутство потребує унікального правового регулювання, реалізація якого виникає внаслідок глибокої фінансової кризи, тобто визнана судом неспроможність боржника відновити свою діяльність та задовольнити вимоги кредиторів.

Існують основні проблемами, які виникають в економіці під час процесу банкрут-

Таблиця 2

Основні тлумачення терміну «банкрутство» у законодавчій базі України

Джерело, рік	Трактування поняття
Кодекс України з процедур банкрутства, ст. 1	«визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації і погасити встановлені у порядку, визначеному цим Кодексом, грошові вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури» [4].
Господарський кодекс України, ст. 209	«Нездатність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів інакше як через застосування визначеної судом ліквідаційної процедури» [5].
Кримінальний кодекс України, ст. 219	«Стійка фінансова неспроможність суб'єкта господарської діяльності» [6].

ства підприємств, такі як: скорочення попиту на продукцію виробників, зниження обсягів виробництва, зростання заборгованості постачальникам, державному бюджету та банкам, затримки з виплатою заробітної плати працівниками, непрогнозована зміна економічного середовища. Це слідує втраті вітчизняних традиційних ринків збуту виготовленої продукції, соціальної та економічної нестабільності, постійних змін правового поля, зміни системи політичного устрою та структури економіки загалом [3, с. 129].

Серед економічних причин банкрутства підприємств виокремлюють фактори зовнішнього та внутрішнього впливу. Зовнішні фактори є об'єктивними по відношенню до підприємства-банкрута: світова економічна криза; політична нестабільність суспільства; зміна зовнішньоекономічної спрямованості держави і необґрунтованість економічної політики уряду; погіршення соціально-економічної ситуації; недосконалість законодавчої системи та інші [7, с. 57].

Внутрішніми факторами впливу, які є суб'єктивними для підприємства-банкрута, можна визначити такі: несвоєчасність і неадекватність реакції на зміни в ринковому середовищі; стійкі недоліки у економічній політиці підприємства; недосконалість системи стратегічного планування і розвитку підприємства; неефективність використання інструментарію управління підприємством; низький техніко-технологічний рівень виробництва (здійснення послуг); значні прорахунки в організації праці; збільшення різних видів заборгованостей; необґрунтованість вибору інвестиційних проектів на фоні недостатності джерел фінансування; недостатність або нерегулярність застосування на підприємстві доступних засобів діагностики банкрутства [7, с. 57].

Банкрутство підприємства є вже фінальним етапом кризового стану підприємства. Важливим є розпізнавання ранніх симптомів кризового стану підприємства, постійний моніторинг сукупності показників діяльності підприємства, які здатні сигналізувати наближення такого стану.

Зрозуміло, що причини різнитимуться залежно від країни, регіону, галузі діяльності підприємства, його величини, форми власності та організаційно правового статусу тощо. Доцільно враховувати і нові передумови банкрутства підприємства, які виникають унаслідок розвитку світової економіки та зовнішньоекономічних зв'язків між учасниками ринку, виділити причини банкрутства, притаманні вітчизняній економіці.

Під впливом тенденцій в економіці, що сприяють погіршенню фінансового стану неконкурентоспроможних підприємств, знищенню окремих контрагентів, сучасними передумови банкрутства підприємств є:

- посилення ролі ТНК, процеси злиття великих підприємств, об'єднання, тим самим збільшення рівня конкуренції;
- взаємозалежність економік різних країн і можливість виникнення ефекту доміно під час фінансово-економічних криз та банкрутств підприємств;
- динамічність піднесення світової економіки;
- внутрішні корпоративні скандали;
- зростання загрози пандемій, природних катаклізмів та кількості техногенних аварій;
- збільшення вимог та потреб споживачів до продукції та послуг підприємств;
- зростання частки наукомістких продуктів і послуг;
- Internet-злочини та віртуальні махінації;
- зростання кількості терористичних актів у світі, що може спричинити фінансові та економічні кризи;
- суттєве скорочення життєвого циклу товарів та послуг [3, с. 130].

Тим самим дані передумови означають не тільки збитки для засновників та власників а й кредиторів, партнерів, споживачів, а й погіршують соціальний клімат. Виходячи із факторів зовнішнього та внутрішнього впливу, сучасних передумов, науковці узагальнюють причини банкрутства у такі п'ять груп:

- 1) банкрутство бізнесу (пояснене невідповідним керування підприємством чи організацією, невірною маркетинговою стратегією, нераціональне використання ресурсів);
- 2) банкрутство власника (нестача необхідних ресурсів для простого відтворення та розширеного відповідно);
- 3) банкрутство виробництва, тобто неконкурентоспроможність продукції;
- 4) «недобросовісний менеджмент» (уникнення від покладених обов'язків) [8].

Банкрутство вітчизняних підприємств впливає на соціально-економічне становище держави, оскільки зменшується кількість робочих місць, зростає безробіття, зменшуються податкові надходження до бюджетів всіх рівнів, зростає соціальна напруга у суспільстві. Для вчасної нейтралізації та усунення причин, що зумовлюють банкрутство необхідна ефективна система його попередження.

До напрямів попередження підприємства можна віднести:

- моніторинг фінансового стану та виявлення основних факторів, що можуть зумовити банкрутство;

- періодичне здійснення аналізу імовірності банкрутства та визначення негативних шляхів розвитку;

- заснування ефективної програми швидкого попередження та реагування на будь-які негативні тенденції;

- використання системи прогнозування та планування, що буде передбачати як кількісні так і якісні зміни економічних параметрів діяльності підприємства.

Способом запобігання банкрутства є забезпечення економічної безпеки шляхом заснування системи контролю та впровадження програми антикризового керування підприємством:

З метою запобігання кризовому стану підприємств потрібно сформулювати відповідну й адекватну реальним соціально-економічним процесам систему попередження, запобігання та подолання банкрутства підприємства, яка породжує здатність підприємства до функціонування в умовах підвищеного ризику і загроз [9, с. 684].

Передбачення загроз кризового стану підприємства спрямоване перш за все на систематичне дослідження фінансового стану підприємства. Уникнення банкрутства підприємств та своєчасність виявлення загроз фінансовій безпеці можливі за допомогою постійного моніторингу фінансової діяльності підприємства.

Для того, щоб передбачити кризовий стан необхідно звернути увагу на своєчасне виявлення ряду ознак, які б були прямим натяком на неї. Одними із ранніх ознак несприятливої ситуації в майбутньому на підприємстві є визначення негативної реакції партнерів по бізнесу, постачальників, кредиторів, банківських організацій, споживачів продукції тощо. До ранніх ознак майбутньої несприятливої ситуації можна віднести низький рівень кваліфікації персоналу; наявність змін у статтях бухгалтерського балансу, а саме певної пропорційності з боку активів і пасивів; зростання кредиторської та дебіторської заборгованості; зменшення доходів підприємства; встановлення підприємством завищених цін на власну продукцію.

У статті 4 Кодексу України щодо процедури банкрутства виділено наступні заходи для передбачення та запобігання банкрутства [4]:

- власники (засновники, акціонери) боржника, органи влади обов'язково повинні вжити дії, які б дали змогу ухилитись від банкрутства;

- якщо починають виявлятися ознаки банкрутства то керівник боржника має надіслати відомості щодо них засновникам та власникам майна;

- засновники, власники та кредитори можуть надати відповідно фінансову допомогу в межах дій щодо усунення банкрутства в обсязі, який їм буде достатній для погашення всіх виявлених зобов'язань перед кредиторами, та зобов'язань по страховим внескам, податкам та зборам та санацію боржника;

- якщо боржник отримав дану фінансову допомогу то він автоматично отримує зобов'язання перед тим хто їх надав, відповідно до законодавства.

До напрямів подолання фінансової кризи на підприємстві переважно відносять:

- здійснення фінансової санації;
- заснування реорганізації підприємства шляхами поглинання чи злиття різних організацій;

- реструктуризація підприємства;
- ліквідація підприємства у випадку неможливості усунення причин банкрутства.

«Одним з основних критеріїв вибору стратегії фінансового оздоровлення підприємства є оцінка затрат під час використання запропонованих варіантів виходу з кризової ситуації (план). Кращим варіантом за цим критерієм буде той, за впровадження якого досягатиметься максимальний економічний ефект за мінімальних витрат» [10, с. 41].

Для того, щоб вибрати правильну стратегію фінансового оздоровлення, необхідно виокремити чіткі критеріальні оцінки. Основою для цього є поточна стадія фінансової кризи, на якій знаходиться підприємство. Практичний досвід свідчить, що заходи, пов'язані із фінансовим оздоровленням можна застосувати до тих підприємств, які знаходяться у кризовій ситуації на етапах спаду, неплатоспроможності та нестійкості.

Висновки. Неможливість продовження діяльності підприємства полягає у відсутності шансу відновити свою платоспроможність та відсутності необхідних засобів для ведення фінансово-господарської діяльності. Тобто, з економічної точки зору банкрутство – процедура ліквідації та продаж майна неплатоспроможного підприємства з метою пропорційного задоволення вимог кредиторів у зв'язку з неможливістю та недоцільністю продовження його діяльності. Банкрутство підприємства є окремим випадком його неплатоспроможності.

Найкращий метод попередити банкрутство – це вчасно спрогнозувати неспроможність та виявити її причини. Основними

причинами банкрутства є неефективне управління підприємством, яке не в змозі нейтралізувати негативний вплив зовнішніх факторів та швидко відреагувати на зміни економічного середовища. Крім того, довготривале не якісне керівництво операційною, фінансовою та інвестиційною діяльністю підприємства є основною передумовою його банкрутства.

Банкрутство має як позитивні, так і негативні наслідки для економіки, тому потрібно постійно проводити моніторинг стану підприємства та можливості його банкрутства, для того щоб ухилитись від несприятливих наслідків. Тобто, банкрутство виступає й регулятором ринкової економіки, основним із призначень якого є позбавлення від збиткових неефективних суб'єктів підприємницької діяльності, які обґрунтовано не мають ніяких

шансів на відновлення успішності своєї господарської діяльності. Фінансово неспроможне підприємство (банкрут) може стати причиною виникнення серйозних фінансових ризиків для успішно діючих підприємств – його партнерів (тим самим підприємство приносить шкоду своїм партнерам, а отже, знижується загальний потенціал економічного розвитку держави); фінансово неспроможне підприємство (банкрут) ускладнює формування доходної частини державного бюджету та позабюджетних фондів; такі підприємства сприяють зниженню загальної норми прибутку на капітал, оскільки неефективно використовують надані їм ресурси в товарній та грошовій формах; такі підприємства згортають свою діяльність і сприяють скороченню чисельності робочих місць та кількості зайнятих у суспільному виробництві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Олександренко І. В., Ішчук Л. І. Основні причини банкрутства підприємств. *Економічний форум*. 2015. № 2. С. 222–226.
2. Сейсебаєва Н. Г., Топчанюк О. В. Методи аналізу і прогнозування банкрутства підприємств. *Молодий вчений*. 2016. № 11. С. 678–681.
3. Рудика В. І., Великий Ю. М., Зьбома О. Д. Економічна сутність поняття «банкрутство»: причини виникнення та наслідки на підприємстві. *Інфраструктура ринку*. 2018. № 18. С. 127–132. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/18_2018_ukr/23.pdf (дата звернення: 10.11.2021).
4. Кодекс України з процедур банкрутства : Закон від 21.10.2019 № 2597. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19> (дата звернення: 10.11.2021).
5. Господарський кодекс України: Закон від 16.01.2003 р. № 436-IV (редакція від 01.01.2020). Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 01.11.2021).
6. Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2001 р. № 2341-Ш. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 06.11.2021).
7. Єпіфанова І. М. Банкрутство підприємств: спектр невирішених проблем. *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. 2017. № 1(29). С. 55–63.
8. Рукинов М.В. Причины и виды банкротства. *Проблемы современной экономики*. 2008. № 1(25). URL: <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=1830> (дата звернення: 06.11.2021).
9. Сукрушева Г. О. Причины та наслідки банкрутства вітчизняних підприємств у сучасних умовах. *Економіка та суспільство*. 2017. № 9. С. 682–686.
10. Боднар О., Гринчук Ю., Бережанський С. Особливості фінансування санаційних заходів. *Modern Economics*. 2019. № 17. С. 39–44.

REFERENCES:

1. Alexandrenko I.V., Ishchuk L.I. (2015) Osnovni prychny bankrutstva pidprijemstv [The main reasons for bankruptcy]. *Ekonomichnyi forum – Economic Forum*, 2, 222–226. (in Ukrainian)
2. Seisebayeva N.G., Topchanyuk O.V. (2016) Metody analizu i prohnozuvannia bankrutstva pidprijemstv [Methods of analysis and forecasting of bankruptcy of enterprises]. *Molodyi vchenyi – Young scientist*, 11, 678–681. (in Ukrainian)
3. Rudyka V.I., Velyky Y.M., Zyoma O.D. (2018) Ekonomichna sutnist poniattia «bankrutstvo»: prychny vynyknennia ta naslidky na pidprijemstvi [The economic essence of the concept of «bankruptcy»: the causes and consequences of the enterprise]. *Infrastruktura rynku – Market infrastructure*, 18, 127–132. Available at: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/18_2018_ukr/23.pdf (in Ukrainian)
4. Kodeks Ukrainy z protsedur bankrutstva: Zakon vid 21.10.2019 № 2597. Verkhovna Rada Ukrainy [Code of Ukraine on Bankruptcy Procedures: Law of 21.10.2019 № 2597. The Verkhovna Rada of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19> (in Ukrainian)

5. Hospodarskyi kodeks Ukrainy: Zakon vid 16.01.2003 r. № 436-IV (redaktsiia vid 01.01.2020). Verkhovna Rada Ukrainy [Economic Code of Ukraine: Law of January 16, 2003 № 436-IV (as amended on January 1, 2020). Verkhovna Rada of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (in Ukrainian)
6. Kryminalnyi kodeks Ukrainy: Zakon vid 05.04.2001 r. № 2341-Sh. Verkhovna Rada Ukrainy [Criminal Code of Ukraine: Law of April 5, 2001 № 2341-Sh. Verkhovna Rada of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (in Ukrainian)
7. Epifanova I.M. (2017) Bankrutstvo pidpriemstv: spektr nevyrishenykh problem [Bankruptcy of enterprises: a range of unresolved issues]. *Ekonomika: realii chasu. Naukovyi zhurnal – Economics: the realities of time. Scientific journal*, 1(29), 55–63. (in Ukrainian)
8. Rukinov M.V. (2008) Prychyny i vydy bankrotstva [Reasons and types of bankruptcy]. *Problemy sovremennoi ekonomyky – Problems of the modern economy*, 1(25). Available at: <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId> (in Ukrainian)
9. Sukrusheva G.O. (2017) Prychyny ta naslidky bankrutstva vitchyznianskykh pidpriemstv u suchasnykh umovakh [Causes and consequences of bankruptcy of domestic enterprises in modern conditions]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, 9, 682–686. (in Ukrainian)
10. Bodnar O., Grinchuk Y., Berezhansky S. (2019) Osoblyvosti finansuvannia sanatsiinykh zakhodiv [Features of financing remediation measures]. *Modern Economics*, 17, 39–44. (in Ukrainian)